

AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE BÉKEFENNTARTÓ MŰVELETEINEK LOGISZTIKAI RENDSZERE (KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KÖLTSÉGVISSZATÉRÍTÉSRE)

I. RÉSZ.

Besenyő János – Boldizsár Gábor¹

„Az Egyesült Nemzetek célja, hogy fenntartsa a nemzetközi békét és biztonságot, és evégből hathatós együttes (kollektív) intézkedéseket tegyen a békét fenyegető cselekmények megelőzésére és megszüntetésére, a támadó cselekményeknek (agresszió), vagy a béke más módon történő megbontásának elnyomására, valamint a békés eszközökkel, az igazság és a nemzetközi jog elveinek megfelelő módon rendezze vagy megoldja azokat a nemzetközi viszályokat és helyzeteket, amelyek a béke megbontására vezetnek.”²

Az Alapokmány értelmében, az ENSZ tagok, a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért a fő felelősséget, a **Biztonsági Tanácsra** ruházzák. A Tanács hatáskörét az **Alapokmány** rendelkezései behatárolják, különösen a **VI.** (A viszályok békés rendezése), a **VII.** (Eljárás a béke veszélyeztetése, megszegése és támadó cselekmények esetén) és a **VIII.** fejezet (Regionális megállapodások) által tartalmazott szabályok és eljárások.

A II. világháborút követően, a világban, közel 200 nemzetközi és polgárháborús fegyveres konfliktus zajlott le. Az ENSZ békefenntartás a nemzetközi béke és biztonság érdekében folytatott, *katonai erő* felhasználásával járó, vagy *megfigyelői* tevékenység, amely nem tartozik a **VII.** fejezet kényszer-rendszabályok körébe, de túlmegy a **VI.** fejezet békés vitarendezési folyamatain.

---

¹ Besenyő János őrnagy, HM FLÜ Gazdasági Igazgatóság, Nemzetközi és Intézménygazdálkodási osztály, költségvetési főtitisz.

Boldizsár Gábor alezredes, a MH Civil-Katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központ (MH CKELMK) parancsnoka.

² Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) Alapokmánya 1. cikke, első bekezdés.

A béke és biztonság fenntartása érdekében 1948-tól napjainkig 110 nemzet 600.000 katonája tevékenykedett a világ 34 pontján, 63 misszióban és közülük 2415 áldozta életét a „béke szolgálatában.”³

Napjainkra a békefenntartás jelentős változásokon ment át, sok esetben anarchikus belső polgárháborús konfliktusokat kell megoldani mely során előtérbe került a humanitárius feladatok végrehajtása, valamint közreműködés a jogrend biztosításában, esetleg a hatalom demokratikus úton történő átadásában.

A katonai békefenntartó tevékenység során, aminek gerincét a ***fegyver nélküli katonai megfigyelők és a fegyveres békefenntartók*** adják alapvetően ***három féle*** műveletet különböztetünk meg. A szemben álló felek fegyveres erőinek ***szétválasztását***, visszavonulásuknak ***ellenőrzését*** és a megkötött tűzszüneti és egyéb ***egyezmények betartását***. E tevékenységük során a békefenntartók, a műveleti területen – (a konfliktusban érintett országok egész területén, vagy azoknak egy részén, amit az **ENSZ Biztonsági Tanácsa** jelöl meg a békefenntartó műveletet elrendelő határozatában) – az objektumok és személyek ellenőrzését és átvizsgálását, megfigyeléseket, személyek és szállítmányok kísérését hajtják végre, alapvetően háborúsnak tekinthető viszonyok között, melyben a ***logisztikai rendszer megszervezése és működtetése*** létfontosságú kérdés.

Az ENSZ fegyveres békefenntartására 2007. július 1-től, 2008. júniusáig **5,29 milliárd USA dollárt** tervez elkölteni. (Egyesek szerint alábecsült a költségvetés, mert az újonnan indított műveletek további, előre nem látott kiadásokkal járnak), de ez az összeg csupán **5%-a** a világ államainak védelmi kiadásokra fordított költségeinek.⁴

Munkánkban, az **ENSZ** műveletekben résztvevő és egymással bonyolult alá-fölé és mellérendeltségi viszonyban lévő polgári és katonai ellátási, kiszolgálási rendszerek közül csupán a ***fegyveres békefenntartó erők logisztikai és visszatérítési rendszerét kívánjuk bemutatni***, amit az 1996. április 11-ei **50/222. ENSZ Közgyűlés** határozata szabályoz.⁵

---

³ <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/bnote.htm>

⁴ <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/bnote.htm>

⁵ Reform of the procedures for determining reimbursement to Member States for contingent-owned equipment, New York: UN, 1997. (A világszervezet által kiadott 35 oldalas tájékoztató anyag).

A békefenntartó műveletek logisztikai rendszere

A logisztika egy olyan átfogó ellátási lánc, melynek elemei a beszerzés, termelés, raktározás, készletgazdálkodás, áruelosztás és értékesítés. A „**logisztikai láncnak**” is nevezett folyamat kapcsán, a logisztika azon irányítási feladatokat látja el, melynek köszönhetően az áru vagy szolgáltatás a megfelelő időben, a megfelelő mennyiségben és minőségben, és összességében optimális költségekkel jut el a rendeltetési helyére.

Az ENSZ logisztikában nehéz olyan fogalmakat találni, mint termelés vagy értékesítés. Ebben a rendszerben alapvetően a beszerzési és az elosztási stratégia az, ami meghatározza a rendszer és azon keresztül a végrehajtó katonai szervezetek életképességét. Számos példa mutatja, hogy bizonyos esetekben az optimális költség fogalmát teljesen ki kell zárni a feladat-végrehajtásból. Gondoljunk csak arra, hogy a szállítási feladatok megoldása során, polgárháborús helyzetben, a négyszer olyan drága katonai eszközöket bérl, vagy kéri fel segítségül az ENSZ, mert azok megalkotása és személyzetük kiképzése során, felkészültek a szélsőséges körülmények közötti tevékenység végzésére.

A békefenntartási feladatokban, a mindenoldalú biztosítást úgy kell megszervezni, hogy a nagy távolság, a lerombolt infrastruktúra, a szélsőséges időjárási és terepviszonyok, a polgárháborús helyzet, az alacsony egészségügyi színvonal és a közbiztonság hiánya, ne okozzon zavart a felszerelés (ami magába foglalja a szükséges anyagokat, eszközöket és berendezéseket) és szolgáltatás eljuttatásában a felhasználó csapatok részére. Az ENSZ, a logisztika feladatai közé sorolja a szükséges iratok beszerzését, mint vízum, adó és vámügyintézés, importjog és a szabad mozgás megteremtését.

A békefenntartó tevékenység során, a műveleti területen nemcsak az ENSZ fegyveres békefenntartói tevékenykednek, hanem más, civil szervezetek is végeznek humanitárius segítségnyújtást, aminek keretében szintén anyagokat, eszközöket és szolgáltatásokat juttatnak el a rászorultak részére.

Ezek a civil szervezetek, amelyek lehetnek ENSZ-hez tartozók: Világ Élelmezési Program (WFP), ENSZ Fejlesztési Program (UNDP), vagy az ENSZ Menekültügyi Hivatal (UNHCR) – vagy teljesen egyéni szerveződések – Nemzetközi Vöröskereszt (ICRC), Orvosok Határok Nélkül (MSF), vagy a Mentsétek Meg a Gyermekeket (SAVE), amelynek a műveleti területen sok esetben igényt tartanak a fegyveres

békefenntartók segítségére a szállítási, őrzési és elosztási feladatok végrehajtásában.

Az ENSZ nyugat-szaharai missziójában (**United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara - MINURSO**) például személyesen is tapasztaltam⁶, hogy több esetben is kértek kísértőt és biztosítókat az **UNHCR** munkatársai, ha a **Tindouf (Algéria)** mellett lévő menekülttáborokba utaztak. Az ottani menekülttáborokban közel **120 000** saharávi menekült él, akik 35 évvel ezelőtt kényszerültek elhagyni az akkor függetlenné váló néhai Spanyol-Szahara területét, amelyet a Marokkói Királyság fegyveres erővel foglalt el. A menekültek számára több segélyszervezet is szállított élelmiszert és más cikkeket, amelyeknek a kiszállításában és kiosztásában a katonai megfigyelők is alkalmanként résztvettek. Ugyanígy, amikor a lázadók elengedtek olyan marokkói katonákat, akiket 20-30 éven keresztül tartottak fogságban, akkor is jelen voltunk a Világszervezet képviselőjében. Szudánban is volt rá példa, hogy az **ENSZ** felkérte az **Afrikai Unió** által létrehozott misszió (**African Union Mission in Sudan - AMIS**) katonáit, hogy az **UNHCR** által küldött élelmiszerszállítmányok kísérésében vegyenek részt, mivel *Darfurban* az **ENSZ** katonáknak nem volt felhatalmazása konvojokat kísélni. Mivel a tartományban a szállítmányokat nem biztosították fegyveresekkel, a különböző félkatonai szervek megtámadták és kirabolták azokat. Miután több gépjárművezető is az életét veszítette a támadások során az **UNHCR** felkérte a **AMIS** parancsnokságot a szállítmányok biztosítására. Onnantól kezdve pedig a rablók már nem kockáztatták meg a konvojok megtámadását.

Az **ENSZ** békefenntartó műveleteinek *logisztikai rendszere, két fő elemből áll, a polgári és katonai összetevőből*, amelyek között sok esetben nem jelenik meg a koordináció.

A **polgári rész** elsősorban, az **ENSZ** haderőfelépítés strukturális szempontjaival foglalkozik, a katonai, az erők napi működtetéséhez szükséges feladatok végrehajtására koncentrál. A vezetés és irányítás rendszerében is felismerhető ez a tagolódás. A logisztikai rendszer vezetését az **adminisztrációs főnök (Chief Administration Officer, CAO)** végzi, akinek a személyét a **new yorki ENSZ Békefenntartó Főigazgatóság**

---

⁶ Besenyő János: Magyar logisztikusként az ENSZ nyugat-szaharai missziójában, *Katonai Logisztika*, 13. évfolyam, 2004. 1. szám.

(Department Of Peace Keeping Operations, DPKO) jelöli ki, és neki is felel tevékenységéért.

Az adminisztrációs főnök felelős az összes adminisztratív típusú logisztikai feladat hatékony és gazdaságos elvégzéséért, ellenőrzi a misszió költségvetését és költségfelhasználását. E kérdésekben ő a fő tanácsadója a **misszió vezetőjének (Special Representative of Secretary-General, SRSG)**. Az adminisztrációs főnök, – aki általában **civil**, és munkatársai a misszió katonai kontingensének parancsnoka (**Force Commander, FC**) mellett is tevékenykednek – a külső logisztikai biztosítást koordinálja, ami a helyi anyagok, eszközök és szolgáltatások, bérléséből, beszerzéséből és finanszírozásából áll.

A **katonai egységek** – napi logisztikai ellátásának tervezését, irányítását és ellenőrzését a **logisztikai főtitst** végzi (**Chief Logistic Officer, CLO**), aki az adott katonai szervezeti tagja.

Az ENSZ katonai terminológia szerint, a logisztika az a művelet, amely az ellátáshoz, üzemeltetéshez és karbantartáshoz, szállításhoz, az egészségügyi támogatáshoz és az egyéb szolgáltatásokhoz kapcsolódik, illetve ezen feladatok részét vagy egészét képezik.

Az **ellátás** magában foglalja a **beszerzést, elosztást, az anyagok raktározását** és – szükség esetén – **mentését**. Ezt többnyire megosztva végzik a **civil és a katonai** szakemberek, bár van olyan misszió is, ahol a katonák csak felhasználják az anyagokat, de annak beszerzésében, készletezésében már nem vesznek részt. Ilyen **misszió** például az **ENSZ Libanoni missziója (United Nations Interim Forces in Lebanon - UNIFIL)**. Az **ENSZ nyugat-szaharai missziójában** a beszerzésekben a misszió **élelmezési főnöke, a logisztikai főnök helyetteseként** maga is részt vett. A raktárakban tárolt élelmiszerek ellenőrzése, továbbá a táborokba való kiszállítása a civil szakemberekkel közösen történt.

Az **üzembentartás és karbantartás** során az anyagok, eszközök, felszerelések üzemeltetésre alkalmas állapotát megőrzik, illetve visszaállítják üzemeltetésre kész állapotba.

A **szállítási feladatok** a személyek, anyagok, eszközök mozgását jelentik.

Az **egészségügyi ellátás** tartalmazza a **baleseti, belgyógyászati és fogorvosi** ellátás biztosítását, valamint a sebesültek **mentését és továbbszállítását**. Az egészségügyi ellátást akár **három szinten** is szervezhetik, a **csapatok hozzák magukkal a saját szakembereiket, a misszió is biztosít**

egy központi alapellátást, és ha szükséges és lehetséges, akkor befogadó nemzeti támogatás vagy más megállapodások keretében evakuálást vagy más kiemelt egészségügyi ellátást is biztosítanak a műveletben résztvevők számára.

Az **egyéb szolgáltatások** során biztosítani kell, az **élet- és munkafeltételeket**, a ruházatot és védőfelszereléseket, a szabadságot, a pénzváltást és a regenerálódást.

Az ellátás, anyagbeszerzés lehetséges fajtái

Az **ENSZ** missziók logisztikai rendszere, így az ellátás is, az adott térségben végrehajtandó békefenntartási feladat nagyságától, fajtájától és a misszió összetételétől függ. Ahogyan változik a **Biztonsági Tanács** által meghatározott feladat, úgy kell módosítani a végrehajtó szervezetet, és természetesen a hozzákapcsolódó logisztikai rendszert is. *A műveletek anyagi, technikai ellátását az adminisztrációs főnök tervezi, szervezi, irányítja és ellenőrzi, egyetértésben a katonai és civil szervezetek logisztikai szakembereivel.*

a.) Helyi ellátás

Az anyagi és kiszolgálási rendszer tervezésekor figyelembe kell venni a műveleti területen fekvő országok kedvező adottságait, aminek a kihasználása a békefenntartási feladat gazdaságosabb és hatékonyabb végrehajtását segíti elő. Ezeket a forrásokat a misszió tervezését megelőző szemrevételezés alkalmával az adminisztrációs főnök és a katonai kontingensek megbízott logisztikai szakemberei „*jelölik ki*” a helyszínen. Ezek az ellátási területek általában az egészségügyi, kommunikációs, szállítási, kikötői és repülőtéri szolgáltatások igénybevételére (bérletére) korlátozódnak. A megegyezés általában az **ENSZ** és az adott állam kormányának között jön létre, bizonyos esetekben anyagi ellenszolgáltatás nélkül.

b.) Polgári ellátás

A műveleti területen valamilyen formában, de minden esetben tevékenykednek gazdasági vállalkozások. Ezek mérete, felszereltsége és az általuk nyújtott szolgáltatás színvonala változó, de a művelet tervezése és végrehajtása során igénybevehetőek. Például a mozambiki misszióban (**UNOMOZ – United Nations Operation in Mozambique**), a néhány nagyvárost leszámítva, csak helyi „*ezermester vállalkozókat*” lehetett ta-

lálni, viszont a volt Jugoszlávia területén működő misszióknak (UNPROFOR – **Former Yugoslavia, United Nations Protection Force**), lehetősége volt komoly szállítóeszköz parkkal rendelkező vállalkozókkal szerződést kötni. Természetesen, a szó mai értelmében vett szerződéskötésről, az előbbi esetben nem beszélhetünk.

c.) Katonai ellátás

A békefenntartó feladatban résztvevő katonai kontingensek képesek arra, hogy ne csak saját anyagi és ellátási szükségleteiket biztosítsák, hanem más ENSZ civil, vagy civil önkéntes szervezetet is kísérik, esetleg hosszabb távon ellássanak. A kíséret, vagy folyamatos ellátás attól függ, hogy a katonai kontingenst biztosító nemzet (**Troop Contributing Nation, TCN**), milyen logisztikai felajánlást tett az ENSZ felé, milyen szintű önfenntartást kíván megvalósítani, milyen az adott térség infrastruktúrális fejlettsége, és az ENSZ-nek milyen lehetőségei vannak, a helyi vagy nemzetközi vállalkozóktól, anyagok beszerzésére és szolgáltatások igénybevételére, szerződések alapján.

Az eddigi 50 éves tapasztalat alapján, általában a háborús veszélyhelyzet – ha fegyverek is vannak a szemben álló felek birtokában és használni is akarják a harcok folytatása vagy vagyonszerzés céljából, ha magas a bűnözési szint, ha a polgári lakosság is rendelkezik fegyverrel, és alapvető célja a vagyonszerzés, de egyes esetekben csupán az élelem előteremtése a család részére – elriasztja a magánszféra vállalkozóit, illetve irreális pénzügyi és teljesíthetetlen biztonsági igényeket támasztanak.

Az ENSZ felosztása szerint a békefenntartási tevékenységben résztvevő logisztikai ellátó és kiszolgáló egységek a következők:

1. Híradó egységek

Biztosítják a kommunikációs összeköttetést a misszió vezetősége, az ENSZ civil szervezetek és fegyveres erők között. Megvalósítják a híradó kapcsolatot a katonai vezetés különböző szintjei, illetve a katonai és civil szervezetek között, valamint ellátják a kommunikációs eszközök szervizelését, javítását, bevizsgálását és szükség szerinti cseréjét.

2. Repülő egységek

Biztosítják az anyagok és személyek gyors szállítását és ellátását. Végrehajtják a csapatok váltását, a légifelderítést, valamint a gyors egészségügyi mentést (**Medical Evacuation, MEDEVAC**) és szállítást. Lehetővé teszik az ENSZ biztonsági tartalékát képező fegyveres erőknek (**Rapid Reaction Force, RRF**) a veszélyeztetett térségbe történő gyors eljuttatását, valamint a segélyszállítmányok légi úton történő ledobását a rászorultak részére.

Végrehajtanak különböző magasépítési feladatokat, elektromos hálózat és hídszerkezet helyreállítását. A repülő csapatok telepítése, kiszolgálása és feladataik koordinálása bonyolult, és rendkívül fontos feladat. Sok műveleti területen a repülőgép, a helikopter az egyetlen közlekedési eszköz. *A repülő csapatok összeállításakor és telepítésekor figyelmet kell fordítani arra, hogy a kontingens repülésirányító, karbantartó, kommunikációs és meteorológiai szakembereket és berendezéseket is magában foglaljon.* Ilyen egységet ajánlott fel az **Orosz Köztársaság a sierra leonei ENSZ missziójába (UNOMSIL – United Nations Observer Mission in Sierra Leone).**

Azonban látni kell, hogy ez az a egység, amelyet a legkevesebbé ajánlanak fel a világszervezet számára, ezért az, az afrikai misszióiban az **orosz UTair** cégtől bérelt gépekkel és pilóta állománnyal oldja meg a szállítási feladatok jelentős részét.⁷

3. Általános rendeltetésű műszaki egységek

Feladatukat a misszióban résztvevő csapatok műszaki igényeinek kielégítése, épületek, vasutak, utak, hidak építése és karbantartása képezik.

Elvégzik az akna-felderítési és mentesítési feladatokat, megtisztítják az utakat, termőföldeket a fel nem robbant lövedékektől és bombáktól. A feladatok megszervezésére többféle lehetőség van, pl. **Nyugat-Szaharában** a misszió megindulásakor a norvégok küldtek egy olyan tűzszerész csoportot, amely kutyákkal volt felszerelve. Sajnos néhány hónapon belül bebizonyosodott, hogy a szélsőséges körülmények (a könnyű sivatagi por tönkretette a kutyák szaglását) és a helyi lakosok elutasító magatartása miatt (a muzulmánok számára a kutya tisztátalan ál-

---

⁷ <http://www.airfleet.ru/index.php?staid=1001031>.

latnak minősül!) az egység nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, így az kivonásra került.

Azóta, ha az **ENSZ** katonai megfigyelői fel nem robbant lövedéket vagy aknát találnak, az adott területen tevékenykedő felet (akár a marokóiakat, akár a Polisario katonáit) kéri fel a megsemmisítésre. *Az egyéb műszaki tevékenységek elvégzésére pedig civil vállalkozókat fizet meg a logisztikai szolgálat.*

4. Ellátó egységek

A *nemzeti logisztikai csapatok kötelékében tevékenykednek*, feladatuk az *ellátás, szállítás és karbantartás*. Az ellátó csapatnak képesnek kell lenni az anyagi készletek fogadására, megfelelő szintű tárolására, kiszerezésére és kiadására, valamint visszavételezésére.

5. Szállító egységek

Feladatuk az *összes szállítóeszköz és a katonai kontingensek* járműveinek nyilvántartása, tevékenységük koordinálása és mindennemű közúti szállítási igény lehetőség szerinti végrehajtása.

6. Karbantartó és javító egységek

A csapatok javító és karbantartó eszközeinek száma és típusa nagymértékben függ attól, hogy milyenek a műveleti területen a beszerzési lehetőségek, valamint, hogy milyen típusú és mennyiségű technikai eszközt kell kiszolgálni (Az **ENSZ** missziók nagy részében **Toyota 4Runner** és **Nissan Patrol** típusú járókocsikat rendszeresítettek, annak érdekében, hogy egyszerűbb legyen karbantartásuk, javításuk).

*Az ilyen egység tevékenykedhet önállóan a nemzeti logisztikai csapatok kötelékében, de nagyobb békefenntartási műveletekben is végze-
heti feladatát a több nemzetiségű logisztikai csoportok alárendeltségében.* Ha nem áll rendelkezésre helyi beszerzés, vagy a művelet megkezdését nem előzte meg szemrevételezés, akkor a felszerelés, anyag, eszköz és személyzet összeállításakor a „*legrosszabb eshetőségre*” kell felkészülni. Ez esetben az egység alapvetően az üzemképtelen gépjárművek mentését, motorikus, mechanikus, elektronikus és karosszériális javítását végzi.

7. Mozgásellenőrző egységek

Feladatukat szoros együttműködésben a hasonló rendeltetésű civil szervezetekkel hajtják végre, az anyag és személyszállítások tervezése, szervezése és ellenőrzése területén, a légi, földi, tengeri és vasúti szállítások alkalmával.

8. Postai egységek

Elvégzik a hivatalos és magán *postai küldemények* kézbesítését. A kisebb missziókban a **CAO** alárendeltségében lévő iroda vagy a katonai kontingens személyügyi részlege oldja meg ezt a feladatot.

9. Egészségügyi egység

Az egység egészségügyi anyagainak, eszközeinek és személyzetének összeállítását a műveletben résztvevő szervezetek nagysága, az életfenyegetettség mértéke, a földrajzi távolságok, a műveleti terület egészségügyi infrastruktúrája, valamint a résztvevő csapatok egészségügyi ellátást biztosító képessége és színvonala befolyásolja. **Fontos szerepet kap a műveletek során a légi mentés rendszerének kiépítése (MEDEVAC)**, hogy a rászorultakat nagy távolságról, rövid idő alatt tudják beszállítani az **egészségügyi központokba, tábori kórházakba**. Ha lehetőség van, nem katonai ellátók, szolgáltatók bevonására, akkor az komoly koordinációs feladatokat jelent az ellátást szervező, tervező és ellenőrző részére.

Az aktuális logisztikai biztosítás elgondolása

*A műveletekben résztvevő katonai kontingensek anyagi készleteit - az 1996 óta, érvényben lévő ENSZ előírásoknak megfelelően - úgy kell kialakítani, hogy az 60 nap, egyes esetekben (mint például egészségügyi anyagok) 90 nap önellátásra legyen elegendő.*⁸ Ez az idő szükséges ah-

---

⁸ Grimm, Charles, Logistics Support of United Nations Peacekeeping Operations, United Nations Institute for Training and Research Programme of Correspondence Instruction In Peacekeeping Operations, New York, 1994. p. 27.

hoz, hogy a művelet vezetése megtervezze és működtesse a misszió logisztikai rendszerét, és megkösse a szükséges szerződéseket a helyi és nemzetközi gazdasági társaságokkal.

A 60 nap leteltével, az ENSZ missziónak képesnek kell lennie arra, hogy végezze az ivóvízzel, élelemmel és üzemanyaggal, valamint ENSZ egyenruhával, jelzésekkel történő ellátását, biztosítsa a szállást, raktározást, személyszállítást és szennyvíztisztítást a végrehajtó katonai szervezetek számára. De az elmúlt időszak tapasztalatai azt mutatják, hogy az ENSZ jelenlegi rendszere olyan nagy tehetetlenségi erővel bíró géphez hasonlítható, amely a kifogástalan működéshez egy, akár két évet is igényelhet. Ennyi idő szükséges ahhoz, hogy a polgári és katonai szervezetek „bejáratoódjanak”.⁹ Ez a tény arra készíti a misszióban résztvevő katonai kontingensek ellátásáért felelős szervezeteket, hogy növeljék az ellátó csapatok logisztikai eszközeinek számát és kapacitását.

A másik, szintén a rendszer hibájából eredő probléma, hogy az ENSZ által szállított ellátmányok szinte állandóan késnek a bürokratizálódott ügyintézésnek és a pénzügyi korlátozásoknak köszönhetően. Ezt kiküszöbölendő, a katonai szervezet parancsnokának létre kell hozni egy olyan saját, nemzeti szervezetet, amely az említett hiányosságokat pótolni tudja. Ez persze csak akkor működik, ha maximum **2-3 nemzet** katonáiból áll a misszió. Abban az esetben, ha olyan sok nemzet katonáiból áll a misszió, mint a **Minurso** (ráadásul kis létszámú a katonai rész), akkor egy ilyen szervezet létrehozása szinte megoldhatatlan (eszközök biztosítása, különböző rotációs időpontok, stb.) A logisztikai ellátás rendszerének kialakítását, a művelet tervezésével egyidőben kell elkészíteni és azokat folyamatosan össze kell vetni a valósággal (terv-tény). *Az elgondolás és a terv kialakításához figyelembe kell venni a művelet célját, földrajzi elhelyezkedését, a rendelkezésre álló időt, a személyi feltételeket, az időjárást, a környezeti hatásokat, a vallási-politikai viszonyokat, az infrastruktúrát és a helyi beszerzés lehetőségét.*

A katonai műveletek logisztikai biztosításában, *felsővezetői szinten, az irányítást és szervezést* lehetőleg *egy nemzetnek* tanácsos ellátnia, a felmerülő félreértések csökkentése érdekében. Ez a legfelső irányító szervezet (többnemzeti katonai logisztikai csoport) koordinálja a civil és a katonai beszerzésekből érkező anyagok és szolgáltatások áramoltatását a

---

⁹ Grimm, Charles, Logistics Support of United Nations Peacekeeping Operations, United Nations Institute for Training and Research Programme of Correspondence Instruction In Peacekeeping Operations, New York, 1994. p.27.

felhasználó csapatok felé. *Az elgondolás kialakításával egyidőben kell tisztázni a személyi követelményeket, a szak-személyzet kiválasztását, majd felkészítését.* A személyi állomány kiválasztására *több forrás áll rendelkezésre:* a misszióba kiküldött katonai állomány (tiszt, tiszthelyettes és legénységi állományúak) és néhány speciális szakbeosztáshoz a polgári személyek, akik önként vállalják a külföldi szolgálatot.¹⁰

Az egészségügyi alkalmasságon és a szakmai felkészültségen túl egy harmadik korlátozó tényezőt a *nyelvismeretet* is figyelembe kell venni. Az ENSZ hivatalos nyelve az angol, de a helyi gazdasági társaságokkal, a munkásokkal kapcsolatot tartó katonáknak az adott ország nyelvén is kommunikálni kell. A kiválasztott személyi állomány általános, felkészítő békefenntartói tanfolyamon, majd a szakbeosztásuknak megfelelő, célfelkészítésen vesz részt, aminek végén, *néhánynapos összeszoktató* gyakorlatot tartanak.

A logisztikai biztosítás terve

A békefenntartási műveletek különböző nagyságúak és feladataiak lehetnek, kezdve a kislétszámú, csak megfigyelőkből álló (pl. UNOMSIL, MINURSO vagy MINURCAT – **United Nations Mission in the Central African Republic and Chad**), alapvetően megelőző diplomáciai feladatokat ellátó misszióktól (MINUGUA – **United Nations Verification Mission in Guatemala**, UNOVEN - **UN Observer Mission to Verify the Electoral Process in Nicaragua**, vagy az UNTAG – **United Nations Transition Assistance Group**), a több tízezer katonát is magában foglaló műveletekig. (A volt Jugoszlávia területén, 1994-ben 28 000 békefenntartó katona teljesített egyidőben szolgálót).

A logisztikai biztosítás megtervezéséhez és előkészítéséhez alapvetően ismerni kell a békefenntartási művelet célját, hogy a végrehajtás során az ellátás és kiszolgálás hatékonyan támogassa azt. A részletes logisztikai terv elkészítéséhez figyelembe kell venni:

---

¹⁰ Grimm, Charles, Logistics Support of United Nations Peacekeeping Operations, United Nations Institute for Training and Research Programme of Correspondence Instruction In Peacekeeping Operations, New York, 1994. p.29.

- A határidőhöz kötött anyagszükségleteket, a létesítmények és más erőforrások meghatározását. (Pl. a misszió kezdőkészletét - start up kits).
- A műveletekhez szükséges logisztikai követelmények meghatározását.
- A földi, légi és tengeri szállítás lehetőségeit.
- A szállítás, raktározás, elosztás feltételeit, hogy az anyagok az átbocsátó képességnek megfelelően jussanak tovább (szűk keresztmetszet meghatározása).
- Ha a műveleti területen nem működnek civil önkéntes, vagy ENSZ civil szervezetek, akkor a humanitárius élelmiszer, gyógyszer, és egyéb segélyszállítmányokat a katonai csapatoknak kell eljuttatniuk a rászorultaknak.

*Ha azonban ezeket az elveket nem veszik figyelembe a béketámogató műveletek során, akkor olyan katasztrófafhelyzet jöhet létre, mint az ENSZ által vezetett ruandai békefenntartó misszióval (UNAMIR) történt 1994-ben. A misszió bukásának egyik fő okaként a logisztikai tervezés és a logisztikai ellátás hiányosságait nevezték meg azok a szakértők, akik az ENSZ felkérésére 1999-ben vizsgálatot folytattak le a művelet sikertelenségével kapcsolatban (*Report of the independent inquiry into the actions of the United Nations during the 1994 genocide in Rwanda*).¹¹*

A tervezés szempontjai

1. A feladat elemzés-értékelés

Az *elemzés-értékelés* a műveleti tervből indul ki, ami a katonai megvalósítást határozza meg, és a logisztikai követelmények meghatározásával ér véget. A végrehajtandó feladatok egy része világosan és tisztán megfogalmazódik a művelet mandátumában, amit az **ENSZ Biztonsági Tanácsa** hagy jóvá, míg más része rejtve marad, csak a részletes elemzés során válik világossá. Pl. mandátumban megfogalmazott feladat, hogy a konfliktusban szembenálló feleket le kell fegyverezni. *Ez érthető és világos, ami viszont nem derül ki az az, hogyan tárolják a begyűjtött fegyvereket?* Szállítsák, semmisítsék meg, esetleg *osszák ki* javítás után a felál-

---

¹¹ <http://www.ess.uwe.ac.uk/documents/RwandaReport2.htm#overburdened>

lításra kerülő új **helyi haderő** részére. A feladat részletes meghatározásánál a terv elkészítőinek figyelembe kell venni a környezeti hatásokat és a rendelkezésre álló forrásokat.

2. Logisztikai tervezési tényezők

Olyan **kettő, vagy több tényező**s kapcsolatokat kifejező „**mértékegység**”, ami felhasználható a készlet szükségletek részletes és pontos kiszámításához. (pl. kg/fő/nap, ami megadja, hogy 0,75 kg kenyér egy katonára napi fejadagja).

3. Logisztikai követelmények

A feladat elemzés-értékelés és a **logisztikai tervezési tényezők** összevetésének eredményeként határozzák meg. Az így definiált követelmények felhasználhatók a hatékony és eredményes **ellátó és elosztórendszer** megtervezéséhez.

4. A logisztikai támogatás forrásai

Az ellátási források alapvetően, négy kategóriába sorolhatóak: helyi, vagy nemzetközi, ENSZ (UN Owned Equipment, UNOE), a befogadó ország (Host Nation Support, HNS), vagy a csapatküldő állam (Troop Contributing Nations - TCN) tulajdonát képező anyagok (Contingent Owned Equipment, COE) eszközök, szolgáltatások. A Világszervezet a résztvevő nemzetekhez intézett igénylésében felkéri az országokat, hogy logisztikai feladatokat lássanak el a misszió egész területén, vagy csak bizonyos körzeteiben.¹²

5. A hiányosságok meghatározása

Azokat a követelményeket, amelyeket az említett forrásokból - a rendelkezésre álló felhatalmazások alapján - nem lehet teljesíteni, a terv elkészítői jelzik az **ENSZ New Yorki Főparancsnokságára**, a békefenntartásért felelős **főtitkár-helyettesnek**.

A békefenntartó műveletek időszakai

---

¹² Reform of the procedures for determining reimbursement to Member States for contingent-owned equipment, New York : UN, 1997.

A békefenntaró műveletek négy időszakra oszthatóak. Ezek felkészülési, készenléti, kitelepítési és tevékenységi, (váltási) és visszatelepítési időszak.

A felkészülés időszaka akkor kezdődik, amikor az ENSZ főtitkár a kialakult válság kezelésében elhatározza a békefenntartó erők alkalmazását. A logisztikai és a műveleti terv elkészítéséhez szükséges információkat egy *felderítő csoport* szerzi meg a helyszíni szemrevételezés során, ahol különös figyelmet fordítanak a kialakult politikai, diplomáciai, katonai és az infrastrukturális helyzetre. A *pénzügyi, logisztikai és adminisztrációs szakemberek* a helyszínen megvizsgálják a földrajzi viszonyokat, területi elhelyezkedést és a lehetséges helyi vagy regionális munkaerőforrásokat, szolgáltatásokat. A tervek elkészítésével egyidőben, miután a **Biztonsági Tanács** elhatározta a beavatkozást, megkezdődik a misszió nagybani költségvetésének kidolgozása, amiben az érintett területek katonai, humanitárius, civil, rendőri, híradó és informatikai, logisztikai és pénzügyi szakértői vesznek részt. *A nagybani költségvetést 6 hónap időtartamra tervezik, amely 12 hónapra bővíthető, és tartalmaz minden, a feladat sikeres végrehajtását befolyásoló logisztikai tényezőt.*¹³

A meghatározott feladat végrehajtásának tervét, ütemezését, típusát, az erők létszámát a **Biztonsági Tanács** hagyja jóvá, de a misszió költségvetését csak az ENSZ Közgyűlés fogadhatja el. Ha a Közgyűlés elfogadja a misszió költségvetését, elkezdődik a második fázis, a **készenlét időszaka**. Az ENSZ Adminisztrációs és Logisztikai Főosztály (**Field Administration and Logistics Division, FALD**) felelős a már jóváhagyott költségvetés nyilvántartásáért és felhasználásáért a misszió során. A békefenntartási műveletek ezen időszakában néhány kritikus biztosítási feladatot kell megoldani, amihez elengedhetetlen a logisztikai terv elkészítése. *A készenlét időszakában fel kell készülni a kitelepítés végrehajtására, amihez tisztázni kell:*

- A csapatok, anyagok, eszközök kitelepítésének ütemtervét.
- A kontingensek anyagi készleteit.
- A szállítás módját.

---

¹³ Manual on Policies and Procedures Concerning Reimbursement and Control of Contingent Owned equipment of troop- contributing countries participating in peacekeeping missions: UNDPKO, New York 1996.

- Az érkező csapatok, anyagok fogadását, átvételét és elosztását.
- A helyi és regionális humánerőforrások biztosítását.

A feladatra kijelölt és kiküldendő csapatokat olyan felszerelésekkel kell ellátni, amelyek megfelelnek a műveleti terület terep és időjárás, egészségügyi viszonyainak. Ezeket az elvárásokat és ajánlásokat a **Tervező és Kiszolgáló Igazgatóság (Office of Planning and Support)** juttatja el a katonai kontingenst biztosító nemzetekhez.

A **kitelepítés során**, meghatározott ütemben kezdődik az anyagok, eszközök, felszerelések és csapatok **kiszállítása**, aminek koordinálásáért és a költségek – a küldő nemzeteknek történő – megtérítéséért a **Tervező és Kiszolgáló Igazgatóság** a felelős. A békefenntartási feladat elvégzése **hosszabb időt vesz igénybe** – van példa **43 éve tartó misszióra** is, **Ciprus (UNFICYP)** 1964-től – amelynek egész időtartama alatt biztosítani kell az élet- és munkafeltételeket.

A kontingenst biztosító nemzet és a **Tervező és Kiszolgáló Igazgatóság** által meghatározott idő leteltével a **kontingens váltására** kerül sor, általában az **ENSZ** által bérelt polgári repülőgépekkel és annak költségvetése terhére. A váltott csapatok anyagai, a helyszínen maradnak és az érkezők felszerelését képezik. A **békefenntartási feladat végrehajtása**, vagy a **Biztonsági Tanács határozata** után – külön kialakított terv alapján – kerül sor a csapatok, anyagok és eszközök **visszatelepítésére** az anyaországokba. A visszatelepítés előtt az anyagok összegyűjtését központi tárolóhelyeken végzik, majd az ellenőrzések végrehajtására, és végül a **hazaszállítására** kerül sor.

A műveletekben résztvevő katonai kontingensek anyagi rendszere

A békefenntartást végrehajtó katonai kontingensek feladatuk során sokféle, különböző **tulajdoni és származási helyű anyaggal és eszközzel kerülnek kapcsolatba. Ezek az anyagok és szolgáltatások lehetnek:**

- ENSZ által biztosítottak;
- Béreltek;
- vagy olyanok, amiért az ENSZ térítést nem fizet.

Kiegészítő felszerelésekre is szükség van, mert az adott térség a hatától eltérő időjárási, terep, infrastrukturális és egészségügyi viszonyokkal rendelkezhet, amely nehezítheti a feladat végrehajtást és a végrehajtók életkörülményeit. Tekintettel az esetleges szélsőséges viszonyokra, - maximálisan tiszteletben tartva a kontingenst küldő nemzet kulturális és vallási elvárásait az ENSZ komoly követelményeket támaszt a csapatok felszereléseivel és anyagi készleteivel szemben. ***Az ENSZ 60, illetve 90 nappal a kitelepülés után, az előírások szerint megkezdí a csapatok élelemmel, üzem-, tüzelő- és kenőanyaggal, ivóvízzel és bizonyos ENSZ egyenruhákkal, jelzésekkel történő ellátását.*** A tapasztalatok azt mutatják, hogy a kontingenseknek ezekből az anyagokból is hosszabb távú önellátásra kell berendezkedni.¹⁴ Az ENSZ nem rendelkezik nagy mennyiségű anyagi készletekkel, és évről-évre költségvetési nehézségekkel küzd, ezért a missziókban használatos felszereléseinek nagy részét bérlettel biztosítja. ***A bérletnek két fajtája ismeretes: egyik esetben az adott műveleti területen, vagy annak közelében szerzik be a szükséges anyagokat és szolgáltatásokat, a másik esetben mindezeket külföldről biztosítják, szerződéskötés alapján és bérleti díj megfizetésével.***

A bérleti rendszernek van egy sajátos formája, amikor a katonai kontingenst biztosító nemzet a felajánlott személyi állománnyal együtt, térítés ellenében bérbe adja a csapat anyagait, eszközeit és berendezéseit. A bérleti szerződés megkötésére és a díj megállapítására alapvetően a kiadott felkérés, a kétoldali egyezmények és a kiegészítő szerződések szolgálnak, amit az ENSZ és a nemzetek kötnek a felkészülés időszakában.

Ennek a bérleti szerződésnek két formája ismert:

- ***Az ENSZ bérbe veszi a kontingens anyagait, eszközeit és egyben szerződést köt a karbantartásra is, ezt nevezzük teljes körű bérletnek (wet lease).*** Erre ismét jó példa az ENSZ és az orosz UTair cég közötti megállapodás, amelynek keretében a cég gépei és szakemberei végzik a szállításokat a Világszervezet misszióiban, úgy hogy a gépek karbantartását, javítását is ők végzik, azonban az üzemanyagot az ENSZ biztosítja a gépek számára (persze az is előfordul hogy ez is belefoglaltatik a bérletbe, így ez a feladat sem terheli az ENSZ békefenntartóit). Ezt a szerződést

---

¹⁴ Nassrine Azimi, Chang Li Lin: The Reform Procces of United Nations Peace Operations, Institute of Policy Studies, Singapore, 2001. p.5.

használja ki több olyan ország (*Banglades, Pakisztán, India, Nigéria, Fülöp-szigetek, Ghána, stb.*) is, amelyek jelentős számban küldenek katonákat a Világszervezet által vezetett békefenntartó missziókba.¹⁵

- Az ENSZ csak az anyagot, eszközt bérlti a kontingenstől, de annak javítására és karbantartására mással köt szerződést, amit részleges bérletnek nevezünk (*dry lease*). Ilyen történt Sierra Leonében is (UNAMSIL), ahol a katonai egységek hozták a saját felszerelésüket és eszközeiket, de azok javítását és karbantartását már nem voltak képesek biztosítani (szakember hiány, logisztikai hiányosságok, stb.), ezért azt az ENSZ vállalta. Ennek ellenére a misszió vezetői azzal a ténnyel szembesültek, hogy nem mindegyik ország biztosított megfelelő felszerelést és eszközöket a katonáinak. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2000-ben készített sierra leonei jelentése (**Report of the Security Council Mission to Sierra Leone, S/2000/992**) név szerint megemlíti a nigériai katonák nem megfelelő felszereltségét, logisztikai biztosítását.¹⁶

Hasonló problémákat említ az ENSZ számára 2000. márciusában készített Brahimi jelentés is, amelyben több olyan eset is szerepelt, amikor az ENSZ számára felajánlott „teljes értékű és jól felszerelt” csapatokról kiderült, hogy nem képesek egy adott feladat ellátására elégtelen felszerelés és megfelelő logisztikai háttér hiányában. A Brahimi jelentés is az ENSZ sierra leonei misszióját (UNAMSIL) nevesítette, persze ezenkívül több más logisztikai probléma is előtérbe került, amelynek a megoldásán a Világszervezet szakemberei még mindig dolgoznak.¹⁷

*A teljes körű bérletnél négy különböző esetet ismerünk, de mindegyiknél az ENSZ csak a kontingensnek fizet bérleti díjat az eszközért és karbantartásáért, valamint biztosítja a szállást és raktározást:*¹⁸

---

¹⁵ www.malilink.net/archive-112002/0116/html

¹⁶ www.globalpolicy.org/security/issues/sierra/report/001016/html

¹⁷ Nassrine Azimi, Chang Li Lin: *The Reform Process of United Nations Peace Operations*, Institute of Policy Studies, Singapore, 2001.

¹⁸ *Manual on Policies and Procedures Concerning Reimbursement and Control of Contingent Owned equipment of troop-contributing countries participating in peacekeeping missions: UNDPKO*, New York 1996.

1. A kontingens biztosítja a fő és egyéb berendezéseket, a pótalkatrészeket és javítóeszközöket, valamint a szakszemélyzetet és a szükséges szolgáltatásokat.

2. A kontingens csak a fő berendezéseket biztosítja, a többi szolgáltatásra és eszköz igénybevételére szerződést köt más katonai kontingenssel.

3. és 4. esetben a kontingens szintén biztosítja fő berendezéseket, de az egyéb eszközök, pótalkatrészek és javítóeszközök, valamint a szakemberek biztosítására helyi vagy nemzetközi gazdasági társaságokkal köt szerződést.

A részleges bérletnek is négy különböző esete ismeretes, de mindegyiknél az ENSZ a kontingensnek az igénybevett eszközért, berendezésért bérleti díjat fizet. Az ENSZ által megbízott karbantartóknak és javítóknak szállást és raktározást biztosít, szolgáltatásukért térítést fizet.¹⁹

1. Az ENSZ biztosítja az egyéb berendezéseket, a pótalkatrészeket és javítóeszközöket valamint a szakszemélyzetet.

2. Az ENSZ egy másik katonai kontingenssel köt szerződést a berendezés és szolgáltatások biztosítására.

3. és 4. **Helyi** vagy **nemzetközi** gazdasági társaságok végzik el a berendezések és szolgáltatások biztosítását szerződés ellenében.

A kontingensek anyagainak egy bizonyos részéért az ENSZ nem fizet semmilyen ellenszolgáltatást. Ezt a csapatok általában az előírásokon felül a saját jólétük, biztonságuk vagy egészség megóvásuk érdekében szerzik be, és tartják üzemben, ezzel többletköltséget okozva anyaországuknak. Ezek az anyagok lehetnek a kontingens saját anyagai, de lehetnek a befogadó országtól bérelt eszközök is. Pl. Az ENSZ mozambiki missziójában az olasz kormány az olasz zászlóalj részére műholdas telefonrendszert épített ki, így a katonák a tábor közepéről nyilvános telefonfülkékből telefonálhattak ingyen haza.

A cikk folytatására a 2008/2. számban kerül sor.

---

¹⁹ Reform of the procedures for determining reimbursement to Member States for contingent-owned equipment, New York : UN, 1997.

Képek az ENSZ misszó életéből

